

A
7
V
99

731(42)
Stamboek nr. 92

PROEFSTATION VOOR DE GROENTEN- EN FRUITTEELT ONDER GLAS TE NAALDWIJK

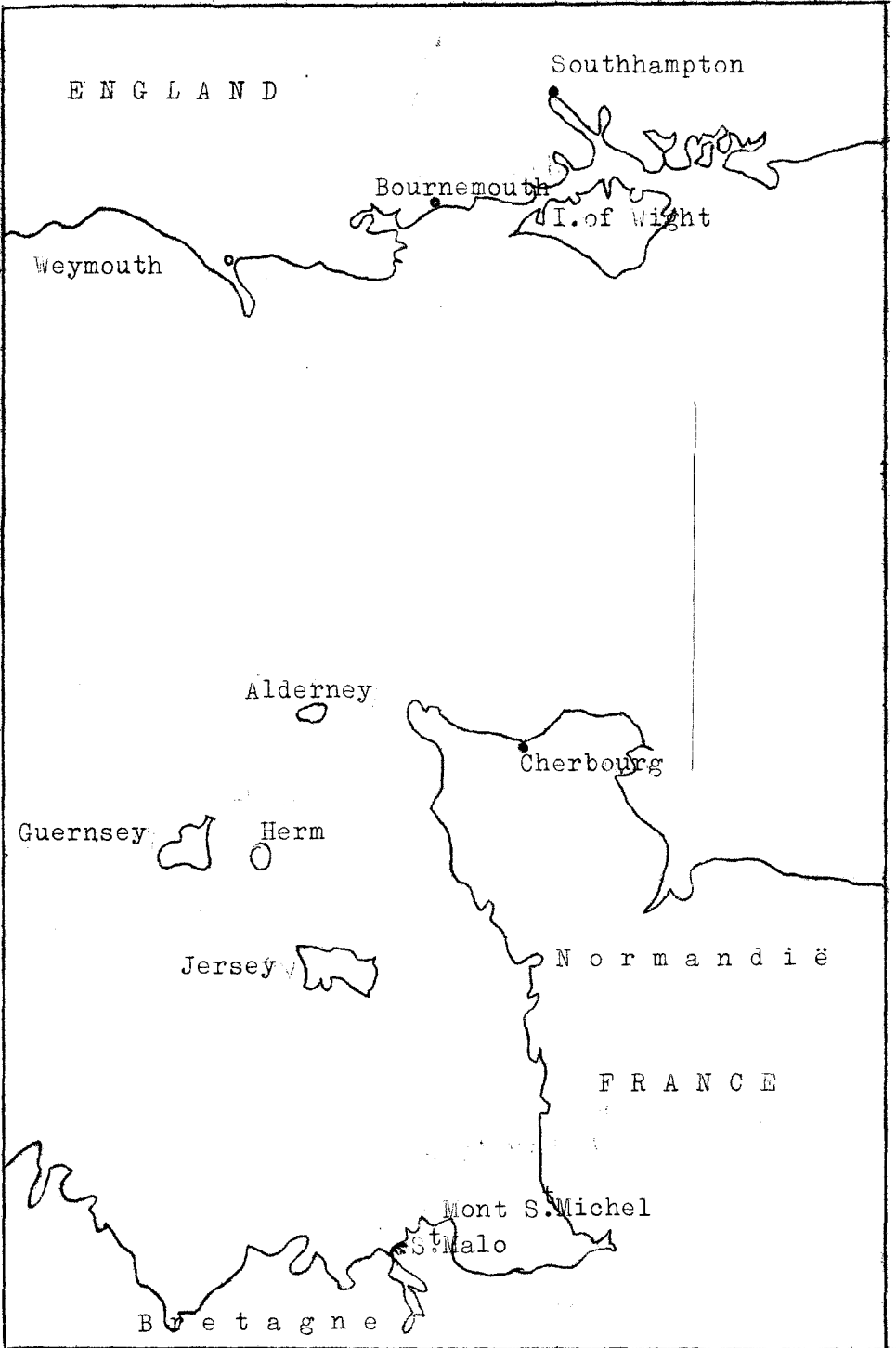
Verslag van een studiereis van de

Bond Westland naar Guernsey.

A.J. Vijverberg

Naaldwijk 1967.

437990

ENGLAND

Southampton

Bournemouth

I. of Wight

Weymouth

Alderney

Cherbourg

Guernsey

Herm

Jersey

Normandië

FRANCE

Mont S. Michel

St. Malo

Bretagne

I n h o u d

1. Inleiding.
2. Deelnemers, reisprogramma.
3. Beschrijving van Guernsey.
  - 3.1. Geschiedenis, politieke status.
  - 3.2. Geografische positie, verbindingen.
  - 3.3. Bevolking, middelen van bestaan.
4. De tuinbouw op Guernsey.
  - 4.1 Bedrijfs grootte.
  - 4.2 Kastypen, bedrijfstoerusting.
  - 4.3 Produktiewaarde.
5. Enkele bijzonderheden van de bezochte bedrijven.
6. Voorlichtingsdienst, proeftuin.
7. De Tomato Marketing Board.
  - 7.1 Het sorteren en verpakken.
  - 7.2 Organisatie van de afzet in Engeland.
  - 7.3 Slotopmerkingen.
8. Covent Garden.
9. Conclusies.
10. Literatuur.

1. Inleiding

Door de Bond Westland wordt jaarlijks een reis gemaakt naar een tuinbouwgebied om de produktie en/of afzet van tuinbouwprodukten te bestuderen. Aan deze reis nemen deel het bondsbestuur en twee afgevaardigden van elk der aangesloten veilingen. In 1967 is van 6 t/m 9 juni een reis gemaakt naar Guernsey. Guernsey heeft een zeer goed afzetapparaat voor tomaten. Gelet op de veranderingen die in het Nederlandse veilingwezen op til zijn, was de reis bijzonder interessant.

2. Deelnemers reisprogramma

Aan deze reis namen deel :

L.J. Barendse, Voorzitter Bond Westland (alleen wat betreft net bezoek aan Engeland).

De afgevaardigden van :

Maasland	P.M. Kalkman
	G. Klapwijk
Poeldijk	P.C. van Zeyl
	J.J. van Velden
Loosduinen	A.F. Steijn
	J.D. de Kok
Woutersweg	P.J. van Velden
	J.S. v.d. Berg
Kwintsheul	J.P. de Backer
	M.C. Vijverberg
's-Gravenzande	J. Sonneveld
	M. Broers
Zwartendijk	Th.A.A. v.d. Laar
	N.P.J. Hofstede
Honselersdijk	J.A. van Paassen
	A.v.d. Lugt
Westerlee	H.v.d. Wel
	L. Middelburg
Monster	D. Bruinsma
	D.A. van Leeuwen
Naaldwijk	A. Aarse
	J. Steenks
Wateringen	L.N. v.d. Wel
	A.J. Duindam.

Het programma is voorbereid door J. Dekker en het verslag is verzorgd door Ir. A.J. Vijverberg.

Het programma luidde als volgt :

- dinsdag, 6 juni : Reis van Rotterdam via Southend naar Guernsey per Channel Airways. In de namiddag rondrit over het eiland.
- woensdag, 7 juni : 's-Morgens bedrijfsbezoek; 's-middags bezoek verzendstation van de Tomato Marketing Board. 's-Avonds heeft de Bond Westland een diner aangeboden aan de bestuursleden van de Board op het eiland Herm.
- donderdag, 8 juni : 's-Morgens winkelen in St. Peter Port : lunch aangeboden door de Board. Vertrek per B.E.A. naar Londen. 's-Avonds bezoek aan de stad Londen.
- vrijdag, 9 juni : Bezoek aan Covent Garden. Rondrit door Londen met een Nederlands sprekende gids. Lunch bij Windsor-Castle, het buitenverblijf van de Engelse koningin. Terugreis naar Rotterdam per K.L.M.

3. Beschrijving van Guernsey

Guernsey behoort tot de zogenaamde kanaaleilanden. De kanaaleilanden is een groep eilanden, die ten westen van de Normandische kust ligt en noordelijk van de kust van Bretagne. Bij helder weer is de kust van Normandië vanaf het eiland te zien. De kanaaleilanden maken deel uit van de „British Isles“, maar niet van het U.K. (Verenigd Koninkrijk). De kanaaleilanden hebben dank zij het „Royal Charter“ van Karel de Tweede vrije toegang tot het Verenigd Koninkrijk.

3.1. Geschiedenis, politieke status

Guernsey droeg in de Romeinse tijd de naam „Lisia“. In de zesde eeuw heeft vanuit Bretagne het christendom zich op het eiland verbreid. Rond 930 zijn de kanaaleilanden vanuit Normandië bezet door de Noormannen. Willem de Veroveraar, hertog van Normandië, veroverde in 1066 Engeland. Normandië, de kanaaleilanden en Engeland vormden van die tijd af een staatkundige eenheid. In 1204 is Normandië veroverd door de Franse

koning, Philips Augustus. De kanaaleilanden bleven trouw aan de Engelse kroon. Vier eeuwen lang is om het bezit van de eilanden gevochten door de Engelse en Franse koningen. In de laatste wereldoorlog is het eiland bezet geweest door de Duitsers.

De Engelse kroon is op het eiland sinds 1470 vertegenwoordigd door een Lieutenant-Governor. Tot zijn taak behoren militaire aangelegenheden en al die zaken, die tot de kroon behoren. De „States of deliberation“, is de wetgevende macht op het eiland.

Deze bestaat uit de „Bailiff“, de voorzitter; twaalf „Conseillers“, afgevaardigden, die op grond van hun familierelatie benoemd worden; drieëndertig „Deputies of the people“, rechtstreeks gekozen afgevaardigden en tien „representatives of the Douzaines“, vertegenwoordigers van de districten. Verder tellen de „States of deliberation“ nog enkele functionarissen als lid. Pas sinds 1948 hebben de „States“ een meerderheid van rechtstreeks gekozen leden.

De positie van Guernsey binnen het Verenigd Koninkrijk is een zeer bijzondere. De belasting op Guernsey is laag. Luxe artikelen zoals tabakswaaren, toiletartikelen, dranken en fototoestellen zijn er zeer goedkoop. In de winkels van St. Peter Port is naast de verkoopprijs van dergelijke artikelen ook steeds de vergelijkbare prijs in Engeland vermeld. Bij aankomst in Engeland vanuit Guernsey moet men dan ook de douane passeren.

Naast voordelen brengt de onafhankelijke positie ook nadelen mee. Lage belastingen, d.w.z. lage inkomsten van de staat betekent geen of practisch geen steun van de overheid voor de tuinbouw. De voorlichting en het onderzoek worden voornamelijk door de tuinders betaald.

3.2. Geografische positie, verbindingen

De kanaaleilanden liggen tussen de 49^e en 50^e breedtegraad N.Br. en tussen de 2^e en 3^e lengtegraad W.L. De afstand van Guernsey tot de Normandische kust is ongeveer 50 km; tot de Bretonse kust ongeveer 90 km en tot de zuidkust van Engeland rond 120 km. Door deze ligging heeft het eiland, ook in het winterhalfjaar, veel zon. De oppervlakte van het eiland is ongeveer 6.500 ha, waarvan 4.000 ha cultuurgrond. De kustlijn

is 40 km lang. De relatief lange kustlijn ontstaat door de talrijke baaien. Het eiland heeft een zeer dicht wegennet. De wegen zijn erg smal en bochtig. Het geheel doet daardoor schilderachtig aan. Het eiland heeft dagelijks verbindingen zowel overzee als door de lucht met Engeland.

3.3. Bevolking, middelen van bestaan

Guernsey telt 47.000 inwoners. De actieve, mannelijke beroepsbevolking bestaat uit ruim 15.000 personen. Ongeveer 30% hiervan vindt direct of indirect een bestaan in de tuinbouw. Ruim 80% van de totale export bestaat uit tuinbouwproducten. Na tuinbouw is toerisme de belangrijkste bron van bestaan. De „Hotel Section“ van een gids van Guernsey bevat meer dan 600 adressen.

De voertaal op het eiland is het „Guernsey patois“, een mengsel van frans en engels. De franse invloed op het eiland blijkt onder meer uit het feit dat alle plaats- en straatnamen franstalig zijn. Ongeveer 20% van de bevolking spreekt frans. Praktisch iedereen spreekt engels.

4. De tuinbouw op Guernsey

Zoals boven al is opgemerkt, is tuinbouw een van de belangrijkste bronnen van bestaan. De tuinbouw bestaat hoofdzakelijk uit glastuinbouw. Het hoofdgewas hierbij is de tomaat.

4.1. De bedrijfsgrootte

Een commissie uit de „States of Deliberation“, een soort parlementaire onderzoekcommissie dus, heeft een rapport gepubliceerd over de tuinbouw op Guernsey. De commissie heette „States Horticultural Industry Investigation Committee“ (Onderzoek Commissie van de Staat voor het Tuinbouwbedrijfsleven). Het rapport van de commissie is genoemd naar haar voorzitter, Deputy C.K. Frossard, en heet „Frossard report“. In dit rapport worden de tuinbouwbedrijven in vier groepen onderverdeeld, namelijk :

- a. Bedrijven kleiner dan 1100 m². Deze groep omvat 53,6% van alle bedrijven. Op deze bedrijven staat 19,7% van de oppervlakte glas. De meeste bedrijven in deze groep hebben niet verwarmde kassen. De tuinders op deze bedrijven hebben meestal hun hoofdbron van bestaan elders.

- b. Familiebedrijven. Als familiebedrijven beschouwt de commissie die bedrijven die in oppervlakte glas variëren van 1100 tot 2230 m². Voor tuinders, die zonder vreemd personeel werken, vindt men een oppervlakte van rond 2200 m² ideaal.
- c. Industriële bedrijven. In deze groep rangschikt de commissie die bedrijven, die groter zijn dan 5580 m². In theorie, zo zegt de commissie, is dit het sterkste bedrijfstype. Zij grondt dit op het feit, dat de ondernemer zich kan concentreren op de leiding van het bedrijf en niet gedwongen is steeds handenarbeid te verrichten. In de praktijk klopt het niet steeds, omdat de ondernemer niet altijd een goed bedrijfsleider is.
- d. Bedrijven tussen 2.230 en 5.580 m². Deze bedrijven zijn volgens de commissie te groot voor het servet en te klein voor het tafellaken. Zij missen de kracht én van de familiebedrijven én van de industriële bedrijven. Als één werknemer tijdens het hoogseizoen ontslag neemt, is het bedrijf ernstig gedupeerd. De ondernemer moet een essentieel gedeelte van de handenarbeid leveren.

Ter illustratie van het bovenstaande nemen we hieronder een tabel op, waarin de tuinbouwbedrijven onderverdeeld zijn naar de oppervlakte glas. Op Guernsey drukt men de oppervlakte staand glas uit in de lengte van kassen van 30 feet (voet) breed.

Tabel 1 Indeling der bedrijven naar oppervlakte staand glas.

Grootte klasse in m ² glas	Bedrijven		Oppervlakte glas					
	Aantal	In procenten totaal aantal	Verwarmd		Koud			
			In ha	In %	In ha	In %		
0 - 1.150	1538	53,6	51	13	38	56		
1.150 - 2.230	927	32,3	126	32	21	30		
2.230 - 3.340	230	8,0	57	15	5	8		
3.340 - 4.450	74	2,6	27	7	2	2		
4.450 - 5.560	32	1,1	15	4	1	1		
5.560 - 8.350	37	1,3	23	6	1	1		
8.350 -13.900	14	0,5	15	4	}	}		
13.900 -27.900	8	} 0,6	15	4			} 1	} 1
27.900 -55.600	7		26	7				
55.600 en groter	3		32	8				
	2870	100	387	100	69	100		

Ter vergelijking vermelden we, dat in 1960 in Nederland 14% van de bedrijven met groenteteelt onder glas een oppervlakte glas had van 0,50 - 1 ha. Deze groep bedrijven had in dat jaar 35% van de totale oppervlakte groenteteelt onder glas. Het kleine tuinbouwbedrijf is op Guernsey sterker overheersend dan in Nederland.

4.2. Kastypen, bedrijfstoerusting

In 1965 was op Guernsey meer dan 50% van de kassen gedekt met ruitjes van 12 duim (30 cm) breed of smaller. Kassen met deze smalle ruiten beglaasd zijn uiteraard erg donker en niet geschikt voor de vroege tomatenteelt.

Onze Venlokas is op Guernsey praktisch onbekend. Bijna alle kassen zijn vrijstaande kassen. Het type kas op Guernsey lijkt iets op de bekende komkommerkasjes. Deze kassen op het eiland zijn echter breder en hoger. De oude houten kassen op Guernsey zijn 24 voet (7,30 m) breed; de zijwanden zijn 4 tot 6 voet (1,22 - 1,83 m) hoog en de glashelling bedraagt 20°. De moderne houten en aluminiumkassen zijn breder, hoger en lichter. Vaak zijn meerdere overspanningen aaneen gebouwd, waardoor grotere blokken ontstaan.

Op het gebied van verwarming is men nog niet op alle gebieden aangepast aan deze tijd. Op Guernsey kwamen in 1965 nog 1662 ketels voor, die geheel met de hand gestookt werden.

Op 57% van de totale glasoppervlakte kwam geen irrigatiesysteem of regenleiding voor. In deze kassen wordt waarschijnlijk nog voornamelijk met de slang gewerkt. Op veel bedrijven vindt men de verwarming te licht. Een voldoende verwarming moet de buitentemperatuur onder alle omstandigheden $16,5^{\circ}\text{C}$ omhoog kunnen brengen.

4.3. Produktiewaarde

Praktisch alle tuinbouwprodukten, die op Guernsey geproduceerd worden, worden geëxporteerd. Tabel 2 geeft de indruk van de omvang van de export gedurende enige jaren (waarde F.O.B., d.w.z. inclusief verpakking en ladingskosten; exclusief transportkosten).

Tabel 2. Export van Guernsey gedurende enige jaren (x £ 1.000)
Tussen haakjes : in procenten van de totale export in dat jaar.

Jaar	Groenten en Fruit	Bollen, snijbloemen, planten e.d.	Overige export
1961	7.222 (64)	2.604 (23)	1.395 (12)
1962	7.156 (66)	2.410 (22)	1.345 (12)
1963	7.455 (59)	3.183 (25)	1.937 (15)
1964	7.342 (56)	3.063 (23)	2.822 (20)
1965	8.245 (58)	3.475 (24)	2.529 (18)

De export van groenten en fruit betreft voornamelijk tomaten; die van snijbloemen vooral fresia's, irissen, rozen, snijgroen en anjers.

Ongeveer 10% van het totale glasareaal wordt uitsluitend gebruikt voor de teelt van bloemen; rond 70% uitsluitend voor tomaten en 20% voor de teelt van tomaten en bloemen of andere groenten. De gemiddelde geldopbrengst per voet kaslengte (30 voet breed) bedraagt £ 6 (f 21,50/m²).

De onder 4.1 genoemde commissie meent, dat bij een goede technische uitrusting de opbrengst opgevoerd kan worden tot £ 10 per voet kaslengte (f 35,80/m²).

5. Enkele bijzonderheden van de bezochte bedrijven

Een tuinder (grower) op Guernsey antwoordt op de vraag hoe groot zijn bedrijf is, met : „Zo veel planten!“. De tomaten worden op Guernsey dichter geplant dan bij ons, nl. 3,5 plant per m². In ons land is dit rond 2,5 tot 3 planten per m². De tomatenteelt op Guernsey staat op een hoog peil. De grond wordt jaarlijks gestoomd in oktober - november. Alleen de teeltbedden (trenches) worden gestoomd, niet de plukpaden. De teeltlaag is vaak niet dikker dan 40-50 cm. Sommige tuinders maken de teeltbedden elk jaar iets breder om te voorkomen, dat ziekten vanuit het plukpad zich verspreiden. Om de drie of vier jaar wordt op die bedrijven de gehele kas gestoomd. Daarna start men weer met een smal teeltbed en een breed looppad. De tomaten worden gezaaid rond 5 november. Het meest geteelde ras is Eurocross BB. Begin januari worden de verspeende planten in potten uitgezet. Om te voorkomen, dat de wortels in de kasgrond groeien, zet men de pot op een tegel of plankje. De tomaten worden uitgeplant zodra bij de helft van de planten de eerste tros bloeit. De groeiomstandigheden op Guernsey probeert men zodanig te regelen, dat men de groei kan beheersen. De tuinders op Guernsey spreken veel over „root restriction“, waarmee men bedoelt, dat het volume, waarin de wortels van de plant kunnen groeien, beperkt is. Soms plant men uit in een grote tompot, die op de grond gezet wordt of een klein stukje wordt ingegraven.

Op de door ons bezochte bedrijven is het systeem van watergeven geheel geautomatiseerd. Men gebruikt er het deense systeem van druppelbevloeiing (Volmatic).

De beheerste groei gaat veelal samen met een lage temperatuur. Het temperatuurregiem bij de tomatenteelt op Guernsey is gelijk aan dat, wat men in Z. Engeland volgt. De gegevens van SMITH hebben we in tabel 3 opgenomen. Er wordt gezaaid bij een temperatuur van 65° F (18°C).

Tabel 3. Aanbeveling van de Engelse voorlichtingsdienst (N.A.A.S.) voor het temperatuurregime bij tomaten (zaaitijd half november) in °F. Tussen haakjes : °C.

Groei stadium	Nachttemperatuur	Minimum dagtemperatuur	Ventilatie temperatuur
Verspenen tot knop zichtbaar is	58 (14)	64 (18)	74 (23)
Tot eerste bloem	60 (16)	64 (18)	74 (23)
Tot één maand na eerste pluk	62 (17)	68 (20)	75 (23)
Tot einde pluk	62 (17)	64 (18)	70 (21)

Koolzuurgas wordt meestal gedoseerd met behulp van propaan; soms ook met koolzuurijs.

De arbeidsbezetting is ongeveer één man per 5000 planten. Met deze arbeidsbezetting worden alle teeltmaatregelen uitgevoerd. Voor het plukken trekt men soms extra personeel aan. De wekelijkse arbeidsduur is 42 uur. De arbeidsbeloning bedraagt £ 11 per week. Volgens The Grower 67 (1967) pag. 794 is het loon £ 11.11.-. Als de arbeidsprestatie voldoende is, krijgt men gedurende 40 weken een toeslag van £ 2 en gedurende het hoogseizoen een toeslag van £ 4. Overwerk, dat slechts sporadisch voorkomt, wordt 25% extra beloond. Uit de hoge arbeidsbezetting blijkt, dat doorteeelt bij tomaten gebruikelijk is. De planten worden daarbij over het paden aan de andere zijde weer omlaag geleid. Bij ons bezoek op een van de bedrijven (7 juni), zei men dat de produktie per plant nu 3 pound was (1,35 kg). Men hoopte op een totale produktie van 15 pound ($\pm$ 6,8 kg) per plant. De tomatenteelt op Guernsey is dit jaar qua produktie erg vroeg. Op 1 mei dit jaar was de geëxporteerde hoeveelheid 30% groter dan vorig jaar.

Op een der bedrijven (Broekhuizen) troffen we een combinatie aan van tomaten en snijgroen. De tomaten zaaide men in een netje, gevuld met grond. Dit netje hing men aan draad boven de plaats, waar de plant in de toekomst uitgeplant zou worden. Zodra de tweede tros aan de plant bloeide, liet men het netje zakken tot de grond. Tijdens ons bezoek was de kwaliteit van het snijgroen matig. De tuinder wees erop, dat de tomaten de produktie van snijgroen remden in de (goedkope) zomermaanden. De tomaten zouden eind juli geruimd worden. In de (dure) herfst- en wintermaanden is de produktie van het groen dan weer op peil. Op een der bezochte bedrijven zagen we, dat anjers kunstmatig gekleurd werden. De bloem doopte men eerst in een wasoplossing, vervolgens in een oplossing met de gewenste kleurstof, waarna de bloem afgespoeld werd in water.

Het systeem was opgezet om steeds bloemen in de gewenste kleur te kunnen leveren.

6. Voorlichtingsdienst, proeftuin

Op de proeftuin in Guernsey staat het onderzoek van en met tomaten centraal. Naast tomaten besteedt men er ook aandacht aan fresia's, komkommers en sla.

Voor de bezoekers van deze proeftuin heeft men een gids, waarin de proeven beschreven zijn. Van tijd tot tijd maakt men overzichten met de tot dan verkregen resultaten.

Bij de tomaten richt men zich vooral op het verkrijgen van een vroege produktie. Enige punten uit het tomatenonderzoek zijn :

- potgrondmengsel
- diameter pot
- temperatuur na verspenen
- toedienen van CO₂, zowel tijdens de opkweek, als de teelt
- vroeg of laat uitplanten, dat is uitplanten twee weken vóór de eerste bloei of tijdens de bloei
- uitplanten met of zonder pot
- grootte van de watergift
- rassenonderzoek.

Andere punten van onderzoek zijn :

- bloementeelt
- de teelt van komkommers als nateelt voor tomaten.

7. De Tomato Marketing Board

De „Tomato Marketing Board“, de marktorganisatie voor tomaten op Guernsey, is opgericht bij de wet. Het is de enige organisatie, die tomaten vanaf Guernsey mag exporteren. De organisatie werkt sinds 1953.

Het bestuur van de organisatie wordt gekozen door de aanvoerders. Voor elke 500 aangevoerde kistjes van 12 lbs (5,4 kg) heeft men één stem. Wie minder aanvoert, heeft geen stemrecht. Voor de verkiezingen van de leden van het bestuur wordt het eiland verdeeld in districten. Elk district kiest zijn eigen vertegenwoordigers.

De Board doet het volgende werk :

- Exploitatie van het centraal verzendstation
- Organisatie van het transport van de tomaten van het centraal verzendstation naar de Engelse markten
- Organisatie van de verkoop
- Marktonderzoek
- Reclame voor Guernsey-tomaten.

7.1. Het sorteren en verpakken

Op de grotere bedrijven sorteert de tuinder de tomaten op het eigen bedrijf. Dit gebeurt met ongeveer 50% van alle tomaten. De andere helft van de tomaten, afkomstig van een groot aantal kleine telers, wordt gesorteerd op enkele particuliere pakstations. De tomaten worden gesorteerd, zowel op grootte als op kwaliteit. Men onderscheidt 7 verschillende klassen.

Bij aankomst van de produktén op het centrale pakstation worden de kistjes afzonderlijk gelost en op een rollerbaan geplaatst. Op elke twee banen is één controleur van de staat aanwezig, die bepaalt of de kwaliteit voldoende is voor export. Alle kistjes zijn gemerkt door een nummer, dat aangeeft van welke tuinder de tomaten afkomstig zijn. Na controle worden de kistjes voorzien van een dekvel. Het dekvel geeft de sortering en de kwaliteitsklasse van de tomaten aan. De kistjes worden met telkens drie tegelijk gebundeld. Na het bundelen worden de kistjes tot aan de plaats van bestemming getransporteerd op pallets. Op elke pallet laadt men 40 x 3 kistjes. Het geheel van dit centrale pakstation maakt een bijzonder efficiënte indruk.

7.2. Organisatie van de afzet in Engeland

Dank zij het Royal Charter van Karel II worden op tomaten uit Guernsey geen invoerrechten geheven, bij invoer in Engeland. Dit verklaart, waarom de export van Guernsey-tomaten geheel op Engeland gericht is.

Voor de verkoop van Guernsey-tomaten is Engeland in 7 districten verdeeld. Voor elk district is door de Board een leider aangesteld. De tomaten worden verkocht op 105 markten. Alleen bepaalde handelaren mogen Guernsey-tomaten verkopen. Men heeft momenteel 250 sellingagents (verkopers of groothandelaren).

Dagelijks geven de selling-agents de verkoopprijs per telefoon of telex door aan het kantoor van de Board. Als op een bepaalde markt de prijs lager is dan op andere markten, zendt men de volgende dag minder tomaten naar die markt. Op de grote markten heeft men méér dan één sellingagent. Op Covent Garden in Londen bijvoorbeeld negen. Indien één sellingagent regelmatig een lagere prijs voor de tomaten maakt dan anderen, krijgt hij een waarschuwing. Een handelaar kan maximaal drie waarschuwingen krijgen. Na de derde waarschuwing krijgt hij geen tomaten meer en schakelt

men een andere groothandelaar in. Dit laatste geeft geen problemen, omdat men over een wachtlijst beschikt. De selling-agent is in het algemeen vrij in de verkoopprijs van de tomaten. Hij heeft tot taak een zo hoog mogelijke prijs voor het produkt te maken. In uitzonderlijke omstandigheden stelt men een minimumprijs vast. Dit jaar (1967) had men dit gedaan op „derde" pinksterdag.

Grote zaken (zelfbedieningswinkels) behoeven niet via de groothandelsmarkt in te kopen. Zij kunnen een aantal pallets met tomaten voor directe aflevering bestellen. De inkoopsprijs voor deze afnemers is gelijk aan de gemiddelde verkoopprijs van die selling-agent, die op de plaatselijke groothandelsmarkt de beste prijs heeft gemaakt.

Alle verkoop vindt plaats op provisiebasis. De verkopers toucheren $7\frac{1}{2}\%$ van de verkoopswaarde.

7.3

Slotopmerkingen

In een van de folders uitgegeven door het „Guernsey Tomato Information Bureau", staat : „The Guernsey Tomato industry has developed one of the most highly organised and efficient systems of the horticultural marketing anywhere in the world". Ik geloof, dat deze opmerking juist is. Het systeem van verkoop, dat men op Guernsey voor tomaten heeft is „uitgekookt". Enkele factoren werken voor zo'n systeem sterk in het voordeel van Guernsey, namelijk :

- De Guernsey-tomaten worden verkocht op een door tariefmuren beschermde markt. De belangrijkste markt voor Nederlandse tomaten is Duitsland. Dit land is aan bijna alle zijden omgeven door tomatenproducerende landen. De Engelse markt is nog steeds beschermd door tariefmuren.
- De afzet van Guernsey-tomaten berust op een monopolie. Zonder de wettelijke basis, waarop dit monopolie berust, zou de monopoliepositie van de Board toch ongeveer blijven bestaan. Vervoer over land leent zich gemakkelijker voor de ontwikkeling van vervoer in kleine eenheden dan vervoer over zee. Ontwikkeling van nieuwe, kleine exportbedrijven in Nederland is gemakkelijker dan op Guernsey.

Er leven op Guernsey plannen om de Tomato Marketing Board om te vormen tot een Produce Board. De Produce Board zou gemachtigd

moeten zijn om eigen sorteerstations voor tomaten op te richten. Verder wil men de Produce Board ook een monopolie geven voor de export van bloemen. Hierbij stelt men zich voor, althans voorlopig, de teler zelf de bloemen te laten sorteren en verpakken. De Board verkoopt dan de bloemen op commissiebasis voor de telers. Het voordeel voor de tuinders, vergeleken bij de huidige situatie, ontstaat uit het gezamenlijke transport, de betere verdeling van de productie over de diverse markten en de mogelijkheden om nieuwe markten te veroveren. Tot combinatie van **het produkt** wil men eerst overgaan zodra :

- een goed systeem van massale sortering mogelijk is („bulk system“).
- het „bulk system“ tot betere prijzen leidt.
- meer dan de helft van de telers van dat produkt vóór invoering van dit systeem is.

Verder overweegt men om de „Produce Board“ ook de mogelijkheid te geven om als aankoopvereniging op te treden.

8. Covent Garden

Covent Garden is de grootste van de zes groothandelmarkten in Londen. De markt ligt in het centrum van Londen. De markt ontleent haar naam aan een vroeger daar gelegen garden (= tuin) van een **convent** (=klooster). De tuin is onteigend in 1540. Doordat de markt in het centrum van de stad ligt is het transport van en naar de markt zeer moeilijk. Er zijn plannen in uitvoering om per 1 januari 1972 de markt te verplaatsen naar Nine Elms, buiten Londen.

Behalve een zeer moeilijk en daardoor tijdrovend transport van en naar de markt, is ook het transport op de markt primitief. Binnen de markthallen vindt (zeer veel) transport plaats op steekwagentjes met ijzeren wielen, veelal gereden door oudere mensen (porters).

Op Covent Garden zijn produkten uit de gehele wereld. Men raakt er onder de indruk van de vele soorten groenten en fruit. Er waren veel druiven uit Zuid Afrika. Ook Belgische druiven uit Hoeylaart hebben we er gezien. Engelse komkommers van goede kwaliteit uit de Lea Valey afkomstig van de daar dit jaar gestarte coöperatie. De Engelse sla was zeer licht en volgens de verkopers inferieur aan de (nu niet aanwezige) Nederlandse sla. Bij de bloemen viel de goede kwaliteit potchrysanten op. De bloemen op de markt waren of van Engelse- of van Guernsey-herkomst.

Het belangrijkste Nederlandse produkt op 9 juni op Covent Garden was tomaat. De Engelse tomaten, overwegend verpakt in kartonnen dozen, deden £-.2.2 per pound (f 2,40/kg). De Nederlandse en Guernsey tomaten £ -.1.10 per pound (f 2,05/kg). Het prijsverschil beruste volgens een van de verkopers op het feit, dat de Engelse tomaten gegarandeerd vers waren. Naar hij zei - dit is ons door vele anderen bevestigd - bevinden zich in de kistjes tomaten uit Nederland vaak vruchten, die te rijp zijn. De klacht „te rijp en daardoor te zacht" was vrij algemeen voor de Nederlandse tomaten. Een der handelaren zei dat hij tomaten, die de vorige dag overgebleven waren, vandaag voor 11 pennies nauwelijik kon verkopen. Eén der verkopers klaagde verder over het voorkomen van cc in de sortering c.

De klacht van „te rijp" is volgens alle deelnemers aan de reis een ernstige. Willen wij onze positie op de Engelse markt verbeteren, wat voor ons een noodzaak is, dan zullen we de sortering op rijpheid aanzienlijk moeten verbeteren. De wijze, waarop wij nu ons produkt in Engeland presenteren, **groene en rode** vruchten dooreen, is mijnsinziens onvoldoende om onze huidige marktpositie te handhaven.

9. Conclusies

- a. Op Guernsey teelt men een goede kwaliteit tomaten.
- b. Het afzetsysteem van tomaten op Guernsey is beter dan bij ons.
- c. Op Guernsey wordt in de tuinbouw slechts bij hoge uitzondering langer gewerkt dan 42 uur per week.
- d. De leiders van de tuinbouw op Guernsey willen graag, gezamenlijk met Nederland, een gemeenschappelijk marktbeleid voeren voor tomaten.
- e. De bedrijfsopzet en bedrijfstoerusting op Guernsey is gebrekkiger dan in Nederland.
- f. Mede door de gebrekkiger opzet der bedrijven en de kortere arbeidstijd, **vergeleken** met Nederland, is de arbeidsproduktiviteit geringer dan in Nederland.
- g. De drang naar kostprijsverlaging is op Guernsey kleiner dan bij ons. Dit wordt waarschijnlijk (mede) veroorzaakt door de hoge opbrengstprijzen (tariefmuur).
- h. Men vreest de toetreding van Engeland tot de E.E.G.
- i. In Engeland had men ernstige klachten over de rijpheid van de Nederlandse tomaten. De handel prefereert een groene tomaat, die langer hard blijft.

10. Literatuur

- COLLAS E.D. : The fourteenth annual report of the Guernsey Tomato Marketing Board. Guernsey Tomato Marketing Board (1967) 15 p.p.
- FROSSARD, C.K. et al. : States Horticultural Industry Investigation Committee. Billet d'Etat, Guernsey (1967) 43 p.p.
- GROENEWEGEN, J.H. : De Tuinbouw onder glas op het kanaaleiland Guernsey. Gestencild verslag Proefstation Naaldwijk (1966) 22 . p.p.
- MARSHALL, M. : History of Guernsey.
In : Know Guernsey. Ashton & Denton, St. Helier (1966) 25-88
- SMITH, D.R. : Early tomatoes. A report on work at Efford Experimental Horticulture Station. Agriculture (1966) 279 - 283.
- SOEST, W. VAN : Teelt en afzet van tomaten op Guernsey. Meded. dir. Tuinb. 24 (1961) 703-712.